

Het verleden is een warboel

Niet dat ik hem zal missen, want we spraken elkaar al jaren niet meer. Maar toch zocht ik, omdat hij dood is, in mijn mappen met correspondentie naar de brieven van Jeroen Brouwers. Onder een van de eerste, uit 1984, staat „dag lief kind, - ik wens je alle succes, alle geluk”. Brieven zijn tijdachines. Het is als je ze leest altijd nú en ook niet, want ik heb eigenlijk geen idee meer wie die vrouw was aan wie Brouwers die brief schreef, al droeg ze dan ook mijn naam. Toch ontroerde dat aardige slot me toen ik het weer las, alsof ik nog wel degene ben aan wie dat gericht is.

Brouwers kon zo geweldig aardig, hartelijk, voorkomend zijn. Hij kon ook heel andere kanten vertonen, maar als we bij hem op bezoek waren in Exel, of later op de woonboot in Krommenie waar hij tijdelijk woonde, of nog weer later in Zutendaal, was hij meestal toch vooral aardig. Of is dat ook niet waar? Je weet nooit meer echt ergens van. Ik zie nu ik erover nadenk de keuken in Zutendaal voor me, het is laat op de avond, hij pakt de jeneverfles en zegt: „Zo, en nu ga ik zuipen”. Oei. Dat was vooral angstaanjagend, die fles jenever die verdund met amper gelijke delen Coca-Cola in hoog tempo werd weggewerkt. En hoe iemand dan uit elkaar valt. Viel. Want hoe ging dat dan? We zullen allemaal wel wat gedronken hebben, Brouwers zal theorieën verkondigd hebben. Veronderstellingen. Als ik eraan denk, voel ik heel goed de warboel die het verleden in je hoofd maakt, alsof ik zelf

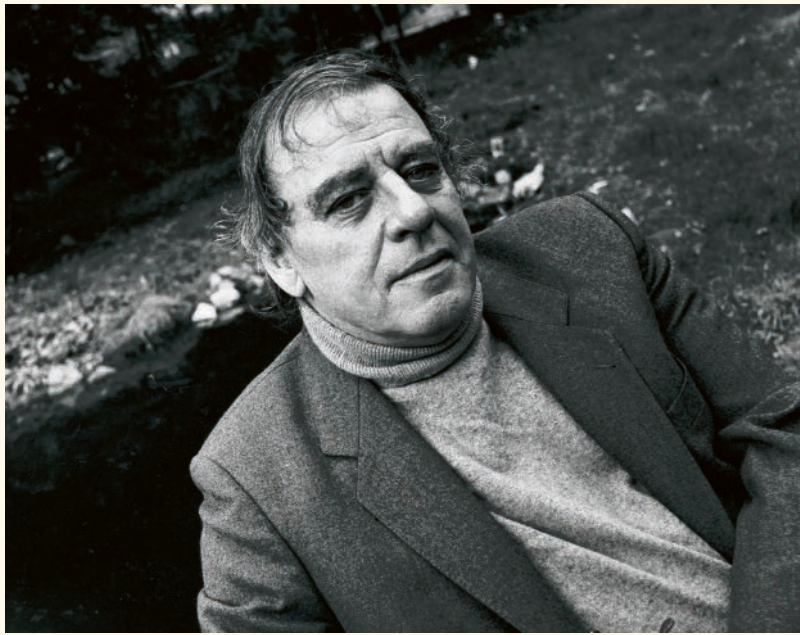

FOTO VINCENT MENTZEL

ook een soort cliënt E. Busken ben.

Het is echt een wonder en een raadsel dat we doen alsof we geen enkele moeite met het begrip tijd hebben. Je praat over jaren geleden alsof je weet wat dat zijn, jaren, maar dat is helemaal niet zo. In de terugblik denk je: dat waren mooie jaren, die jaren dat ook Jeroen zo vanzelfsprekend in mijn, in ons leven was. Dat ‘wij’ en ‘ons’ is er evenmin nog. Zowel de keren dat hij zo aardig en

geestig was als de momenten waarop drank of ergernis de hoofdrol speelden, zijn opgenomen in iets dat ‘die jaren’ heet

Het is echt een raadsel dat we doen alsof we geen enkele moeite met het begrip tijd hebben

en wat er nooit geweest is.

Misschien is ook die persoon die in mijn brievenmap zit er nooit geweest. Niemand is degene die hij naar buiten toe lijkt, bij schrijvers blijkt dat het duidelijkst, die zijn vooral wat ze schrijven. Daarin wordt een ander, dieper ‘ik’ zichtbaar, met bijbehorende angsten, verlangens en obsessies, al weet je dan weer nooit hoe die zich verhouden tot de werkelijk levende persoon.

Het is je toch al lang bekend dat er niet zoiets bestaat als een samenhangende persoonlijkheid? Dat is een hulpconstructie.

De papieren wereld brengt je in iemands hoofd, maar wat dat betekent voor de echte is niet altijd zo duidelijk. Brouwers verklaarde zich meer dan eens solidair met degenen die het leven niet meer aankonden, zijn personages zijn altijd getourmenteerde personen die zich voortdurend stoten aan de wereld. Zelf woonde hij bij voorkeur op plekken waar hij niet gestoord werd.

Ik blader door een fotoalbum, zie hem plechtig, nogal dronken, druk orerend. Ver weg in het verleden, waar we allemaal andere mensen waren.

Foto's zijn erger dan brieven, bij foto's schrik je meer van de afstand, op foto's zie je duidelijk dat het beeld van binnen niet echt samenvalt met dat van buiten. Aan brieven heb je toch meer. Misschien mompel ik daarom onmachtig: „dag Jeroen”, tegen die brief.

FOKKE & SUKKE LEZEN DE WUHAN TIMES

WOORD

Als je benoemd kunt worden met een uniek woord, besta je, schrijft Sophie van der Stap. Soms lost zo'n woord een niet bestaand probleem op.

Cis, dat is aan deze kant

Dankzij een artikel in NRC over de duiding van het begrip *queer* (een overkoepelend begrip voor alle niet-heteroseksuele mensen), weet ik dat ik een cisvrouw ben. Voor de lezers die nog langzamer zijn dan ik: een cisvrouw is een vrouw die als vrouw geboren is én zich ook zo voelt. Cisman: een man die als man geboren is en zich, jawel, een man voelt. Cis staat voor: aan deze kant. Trans: aan de andere kant. Het artikel ging over het breken met geijkte - en dominante - relatieverbanden als norm, waardoor deze relaties minder geijkte relaties uit kunnen sluiten op sociaal, juridisch en ook wettelijk gebied. De norm: een witte, heteroseksuele relatie met één of meer kinderen.

Er kan wat mij betreft niet genoeg gediscussieerd worden over dat wat afwijkt van de norm. Normaal bestaat niet. Normaal is maar een verhaal, van tijdelijke aard. Het traditionele heterohuwelijk heeft al vanaf de eerste dag laten zien dat deze vorm geen garantie is voor eigen geluk en/of voor het geluk van de volgende generatie. Ruimte voor nieuwe vormen en woorden is belangrijk. Want pas als je iemand kunt duiden, als er een uniek woord voor is, zo leert de geschiedenis ons, besta je én ben je de eerste ronde van de samenlevingscommissie door. Daarna kan er nog eindeloos gediscussieerd worden of het nieuwe woord, de nieuwe niet-norm, jij dus, blijven mag. Maar in ieder geval ben je binnen. Je bestaat.

Wel vraag ik me steeds vaker af voor wie we deze nieuwe woorden verzinnen. Niet voor de queer mensen, die hoeft je weinig uit te leggen. Kennelijk zijn er nieuwe woorden nodig voor de groep die niets van de gedachten en relaties van queer mensen begrijpt. „Dus jullie hebben wel een kind maar geen relatie? Maar wat zijn jullie dan? Nee, ik bedoel van elkaar. Oh, jullie zijn *qwuieerrrr*. Ja, dat is modern hè.” Woorden als bumper tegen moe makend onbegrip.

Maar een cisvrouw? Dezelfde doorgeslagenheid zie ik terug op het nieuwe emoji-toetsenbord van mijn telefoon. Waar ik eerder kon kiezen tussen een mannelijke of een vrouwelijke lasser, meermin of zombie, kan ik nu kiezen tussen een mannelijke, een vrouwelijke en een queer (?). Ook in restaurants gaat het steeds vaker zo. Ik heb nu de keuze uit twee ondergespotten pispotten, in plaats van één ondergespotten en één schone(re).

En dan. De zwangere man. Echt?! Leven we tegenwoordig in zo'n inclusieve samenleving dat we de eerste man die nog zwanger moet worden niet voor het hoofd willen stoten omdat hij zijn droombeeld niet vertegenwoordigd ziet in het emoji-toetsenbord? Ik zag ook een prinses met een snor. De nieuwe emoticons zorgen wel voor een hoop lol binnen ouderwetse hetero- en homoseksuele relatieverbanden, maar dat kan toch niet de bedoeling zijn.

Achterpagina.

Cisvrouw

ikje

Lezers zijn de auteurs van deze rubriek. Een Ikje is een persoonlijke ervaring of anekdote in maximaal 120 woorden. Insturen via ik@nrc.nl

CAPPUCCINO

Van havenstadjes word ik altijd vrolijk. In de veerbootterminal van Harlingen bestel ik twee cappuccino's bij de vrolijke meid achter de balie van de hippe koffiested. „Dat moet u doen op het scherm achter u.” Ik word gelijk een beetje minder vrolijk.

Na het zoveelste keuzemenu door te tikken is het me met veel zoek eindelijk gelukt de begeerde koffies te bestellen. Als ik me omdraai, zie ik de twee dampende bekers al klaarstaan. „Ja, ik wist al wat u ging bestellen!”

Nico van Schoot